



Muziek van het Britse Rijk

Begrippen koppelen aan muziek

De historische context over het Britse Rijk kent vele thema's die te koppelen zijn aan historische muziekstukken en teksten. Kunnen havoleerlingen de koppeling maken tussen de begrippen in hun boek en de muziek die voor hen wordt afgespeeld?

In deze opdracht worden er vijf liederen afgespeeld in de klas. De leerlingen moeten bedenken welk begrip het best bij elk muziekstuk past. De opdracht kan bijvoorbeeld gebruikt worden ter herhaling of afsluiting van de leerstof. De leerlingen moeten een aantal kernbegrippen beheersen en bepalen of deze toepasbaar zijn op de muziek die ze te horen krijgen. Verdeel de leerlingen in groepjes van drie of vier leerlingen. Deel blaadjes uit met een selectie van vijf begrippen die goed bij onderstaande muziek passen, plus vijf extra. Bijvoorbeeld de begrippen: modern imperialisme, plantage-economie, socialisme, Indian National Congress en de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog. Als extra begrippen (die dus niet bij de muziek passen) kunt u bijvoorbeeld kiezen voor: inheemse bevolking, handelsmonopolie, factorij, volkssoevereiniteit en natuurlijke rechten. Als u de opdracht lastiger wilt maken kunt u ook verwijzen naar de begrippenlijst van de methode die uw klas gebruikt.

Op www.vgnkleio.nl staat een opdrachtenblad. Daarbij staan ook enkele stukken tekst uit de liederen weergegeven. Desgewenst zijn de begrippen aan te passen. De muziek is te beluisteren via de afspeellijst 'Geschiedenisopdracht muziek en het Britse Rijk' op Spotify (zie ook de Spotify-code op deze pagina).

Laat de muziek horen aan de klas. Vertel daarbij dat het hierbij gaat om hedendaagse opnames die gebaseerd zijn op oudere muziekstukken. De leerlingen krijgen steeds twee minuten de tijd om te luisteren en het juiste begrip te kiezen. Laat leerlingen ook opschrijven waarom ze juist voor dat begrip hebben gekozen.

Na het muzikale deel kunt u de uitkomst bespreken met de leerlingen. Waarom hebben leerlingen voor een bepaald begrip gekozen? Dit is ook het moment om iets over de muziek te vertellen. Leer-

lingen zullen regelmatig hun keuze verklaren door de muzikale associaties die ze maken. Zo is het lied *Vande Mataram* makkelijk te koppelen aan het Indian National Congress, omdat de muziek nu eenmaal niet westers klinkt. Dat is overigens niet zo erg, het gaat er in deze opdracht om dat leerlingen de begrippen goed beheersen.

Rule, Britannia! (modern imperialisme)

Dit lied is gebaseerd op een gedicht van de Schotse James Thomson uit 1740. Het bezingt Britannia, de vrouwelijke personificatie van Groot-Brittannië, vaak afgebeeld met drietand, helm en schild. Het werd voor het eerst voorgedragen in ►

Bart den Uyl
is redacteur van Kleio.

Britannia, de personificatie van Groot-Brittannië, afgebeeld naast Uncle Sam, de personificatie van de Verenigde Staten.
Collectie Smithsonian's National Museum of American History, Washington.



Scan de code vanuit de Spotify-app om de afspeellijst met de nummers uit dit artikel te openen.

Acteur Chiwetel Ejiofor zingt het lied *Roll, Jordan, Roll* in de film *12 Years a Slave*.



1745 en was gelijk erg populair. In de achttiende en negentiende eeuw groeide de dominantie van het Britse Rijk, mede dankzij de kracht van de Britse marine. De tekst houdt de luisteraar voor dat het heersen over de wereldzeeën tot het handvest van Britannia behoort. Het lied bleef dan ook populair bij Britse nationalisten, die het als een tweede volkslied beschouwen.

Traditioneel vormt het nummer het hoogtepunt tijdens de jaarlijks opvoering bij de *Last Night of the Proms* in Londen. De laatste jaren is hier kritiek op gekomen. Het lied zou het Britse kolonialisme en imperialisme te veel vereren. Reden voor de BBC om het te schrappen uit het repertoire. Na vele boze reacties, onder andere van premier Boris Johnson, werd het toch gespeeld.

Roll, Jordan, Roll (plantage-economie)

In het midden van de negentiende eeuw leefden er circa vier miljoen slaven in de Verenigde Staten. Tijdens het werk op de plantages werden (vaak religieuze) liederen gezongen. Kenmerkend voor de muziek is het ritme waarin wordt gezongen, dat samenvalt met het ritme van het werk. Deze werkliederen waren van grote invloed op de zogenoemde spirituals en de latere blues- en jazzmuziek.

De originele versie van een van de bekendste spirituals, *Roll, Jordan, Roll* is geschreven door Isaac Watts en werd populair onder slaven in de negentiende eeuw. Muziekcriticus Ann Powers beschrijft hoe de christelijke boodschap uit het lied door de slaven werd gebruikt om een dubbele

boodschap brengen: 'Liederen zoals deze, die verhalen over rivieren, brachten vaak een gecodeerde boodschap over de hoop op ontsnapping – op een vlucht via de Mississippi of de Ohio en richting het noorden.' Het lied werd in 2013 door schrijver Nicholas Britell aangepast voor de film *12 Years a Slave*.¹ Deze uitvoering roept bij leerlingen eerder de associatie op met de slavernijperiode dan andere versies.

Vande Mataram (Indian National Congress)

De Bengaalse schrijver Bankim Chandra Chattopadhyay schreef het gedicht *Vande Mataram* ('Ik aanbid u, moeder') in 1875. Chattopadhyay was eind dertig en werkte als ambtenaar voor het Britse bestuur. Het gedicht werd voor het eerst gepubliceerd in zijn roman *Anandamath*. Het boek verhaalt over een groep Bengaalse rebellen die, ondanks grote verliezen, een overwinning weet te behalen op de Britse Oost-Indische Compagnie. In *Vande Mataram* wordt India gepersonifieerd als een moedergodin (Bharat Mata). Het subcontinent, met al zijn diverse talen en culturen, kreeg zo een nieuwe voorstelling: het moederland. Waarschijnlijk heeft Chattopadhyay het gedicht bedoeld als tegenhanger van het Britse *God Save The Queen*.²

Tijdens een bijeenkomst van het net opgerichte Indian National Congress in 1896, werd *Vande Mataram* gezongen door de dichter en schrijver Rabindranath Tagore. Het zingen van het lied tijdens het congres werd hierna een traditie, die

¹ Prowel, A. (2013, 13 november), "'12 Years a Slave' is this year's best film about music". NPR, [tinyurl.com/KNPR12Y](https://www.npr.org/2013/11/13/244811100/12-years-a-slave-is-this-year-s-best-film-about-music).

² Chandvankar, S. (2014, 28 augustus), 'A short recorded history of the contentious national song "Vande Mataram"'. *Scroll.in*, [tinyurl.com/KVANDEMAT](https://www.scroll.in/article/a-short-recorded-history-of-the-contentious-national-song-vande-mataram-20140828).



nog steeds bestaat. In het begin van de twintigste eeuw werd het lied populair bij de Indiase vrijheidsbeweging. Het zingen van *Vande Mataram* werd daarom al snel verboden door de koloniale overheersers. Na de onafhankelijkheid van India werd het uitgeroepen tot 'nationaal lied'.

The Internationale (socialisme)

De Internationale werd bekend als het lijflied van de verschillende socialistische stromingen in de negentiende en twintigste eeuw. De tekst werd geschreven door de Franse revolutionair Eugène Pottier en werd van een eigen compositie voorzien door de Belgische socialist Pierre De Geyter. In 1864 werd in Londen de Internationale Arbeidersassociatie opgericht, later bekend als de Eerste Internationale. Op de bijeenkomsten probeerden verschillende anarchistische, communistische en socialistische groepen zich te verenigen. Voor linkse politiek was het een moeilijke tijd. Na de opstanden van 1848 werden hun politieke leiders in veel Europese landen vervolgd. De Eerste Internationale werd getekend door interne conflicten. Al snel viel het uiteen in twee kampen: de communisten onder leiding van Karl Marx en de anarchisten onder leiding van Michail Bakoenin. De Eerste Internationale zou deze interne strijd niet overleven.

Eugène Pottier was een revolutionair van het eerste uur. Hij was betrokken bij de Februarirevolutie in 1848 in Frankrijk (die een voorlopig einde maakte aan de monarchie) en nam deel aan de bijeenkomst van de Eerste Internationale. Het gedicht *L'Internationale* werd door hem geschreven na de val van de Commune van Parijs (1871). Pottier was ook in deze opstand actief geweest, als commandant van de revolutionaire troepen en als burgenmeester. Nadat de Commune bloederig was neergeslagen, vluchtte Pottier naar het buitenland. De tekst van *De Internationale* is vaak vertaald. Voor deze opdracht is de originele Engelse vertaling gebruikt, in een recente uitvoering van zanger Alistair Hulett. De tekst is te lezen als een oproep aan de onderdrukte arbeiders: men moet gezamenlijk in opstand komen tegen tirannieke heersers.

The Liberty Song (Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog)

Het *Vrijheidslied* werd geschreven door revolutionair John Dickinson, een van de Founding Fathers, in 1768. Het lied is een van de eerste nationalistische liederen van de latere Verenigde Staten. Dickinson kwam van een welgestelde familie met tabakspantages in Maryland. Hij werd opgeleid als jurist en verwierf bekendheid door zijn essays tegen de Townshend Acts, Britse wetten die belasting hieven op geïmporteerde producten. Volgens Dickinson had het Britse parlement het recht niet om deze belastingen te heffen, dat recht lag immers bij de koloniën zelf.

'Vande Mataram werd populair bij de Indiase vrijheidsbeweging, daarom werd het zingen ervan al snel verboden door de overheersers'

Dickinson was nadien nauw betrokken bij de onafhankelijkheidsstrijd in de Britse kolonie. Met Thomas Jefferson schreef hij een declaratie waarin het opnemen van de wapens tegen het Britse gezag werd gerechtvaardigd. Het concept dat de Amerikanen geen belastingen mogen worden opgelegd zonder representatie in het parlement, vormt een van de centrale argumenten in het stuk. De tekst van *The Liberty Song* geeft de ideeën van Dickinson goed weer. In de tekst worden de Amerikaanse voorouders bezongen die naar het continent kwamen voor hun vrijheid. Tirannieke wetten kunnen dan ook niet worden geaccepteerd, omdat daarmee 'de Britten oogsten wat de Amerikanen zaaien'. De Amerikanen moeten daarom samen strijden, want 'united we stand, divided we fall', een motto dat in de Amerikaanse cultuur nog veel populariteit geniet. ■

Bharat Mata, geschilderd door Abanindranath Tagore (een neef van Rabindranath Tagore) in 1905.

